

שנה לט
גליון ד (רלב)
ניסן - אייר תשפ"ד

קובץ בית אהרן וישראל

מאסף מרכזי לתורה והלכה לחו"ר הישיבות והכוללים
של מוסדות סטאלין קארלין בארץ ובתפוצות

מכון בית אהרן וישראל
שע"י מרכז מוסדות קארלין סטאלין בארץ הקודש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רח' אבינועם ילין 11, ת.ד. 50197 ירושלים, 9150101

ב"ה
שנה לט
גליון ד (רלב)
ניסן - אייר תשפ"ד

קובץ בית אהרן וישראל

מאסף מרכזי לתורה והלכה לחו"ר הישיבות והכוללים
של מוסדות סטאלין קארלין בארץ ובתפוצות

מכון בית אהרן וישראל
שע"י מרכז מוסדות קארלין סטאלין בארץ הקודש
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רח' אבינועם ילין 11, ת.ד. 50197 ירושלים, 9150101
טל. 02-5370106, פקס. 053-7978992
E-mail: beisaron1@gmail.com

התוכן

גנוזות

ה	רבינו סעדיה גאון זלה"ה (ד' תרמ"ב - ד' תש"ב)	ספר 'קורות הזמן' (פרק רביעי) בעריכת הרב ישי רונן
כח	רבינו שמריה ב"ר אלחנן זלה"ה מרבתינו ארבעת השבויים (- ד' תשע"א)	פירוש שיר השירים (ה) בעריכת הרב יהודה זייבלד
לז	רבי שלמה זלמן וורמסר זצ"ל אב"ד פולדא (- תקס"ז)	דרשה לשבת הגדול
מד	רבי קלונימוס קלמן מפיאסצנה זצ"ל הי"ד בעל 'חובת התלמידים' 'הכשרת האברכים' 'דרך המלך' וש"א"ס (תרמ"ט - תש"ד)	דרוש בענין יסורים הבאים על יושבי ארץ ישראל
נא	רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין זצ"ל אדמו"ר מאוז'ורוב, בעל 'אש דת' ו'באר משה' (תר"ן - תשל"א)	הערות ומ"מ על ספר 'אוהב ישראל' להרה"ק מאפטא זיע"א

בירורי הלכה

נה	הרה"ג ר' מאיר שמחה אויערבאך שליט"א רב ומו"ץ שכונת הדקל, ביתר עילית	דין הברכה בבדיקת חמץ בבית שנבדק ע"י שני אנשים
סא	הרב יצחק ברא"י בריזל סטאלין קארלין, גבעת זאב מראשי ישיבת 'בית אהרן וישראל' ביתר עילית	סדר מצות הנחת פאה בעת קצירת תבואה למצות מצוה
ע	הרב יחיאל וידר מח"ס 'שו"ת כטל אמרתי', 'בצדק ובמשפט' רב ודומ"ץ בבי"ד 'קהילות יעקב' של הגרי"מ שטרן	דין תבשיל שהתבשל בקדירת חמץ נקיה שאינה בת יומה
פ	הרב חיים ברכיה ליברמן דומ"ץ בבני ברק	ברכת בורא פרי האדמה על המרור בזמנינו
פז	הרב שמעון בר"מ ביניק ר"כ 'בית מדרש להשתלמות בהוראה' סטאלין קארלין, ביתר עילית	הכשרת הברזים במטבח לפסח
קה	הרב אהרן דוד רוזנבוים סטאלין קארלין, ביתר עילית	שתיית 'מים מותפלים' בפסח
קיא	הרב אליעזר מועלם	דין מצה שאינה אפויה כל צרכה
קכא	הרב ישראל מאיר פלמן אלעד	דינים השכיחים באפיית מצות

קמג	הרב שלמה הלברטל	בענין שליח לחתימה על שטר הרשאה למכירת חמץ
קנז	הרב פנחס ב"ר אשר זלצמן ר"כ ש"ס זרע שמשון - באסטאן, ומראשי מכון 'הרמב"ם השלם' - סטאלין קארלין ביתר עילית	הקדמת קריאת התורה דשבת במנחה, לאחר תפלת מוסף
קסא	הרב שמעון שיין 'כולל עיין בישיבת בית אהרן וישראל' רמות ירושת"ו סטאלין קארלין, גבעת זאב	בגדר דין 'סוף טומאה לצאת' עם הערה על המאמר בענין זה בגליון ר"ל

לשון חכמים

קסז	הרב אהרן גבאי מכון בית אהרן וישראל	סידור רב סעדיה גאון - מהדורה חדשה נוסח תפילת שמונה עשרה
רג	הרב יעקב מתלון	הוספה ותיקונים למאמר 'רצף סימני-שנים בלוח העברי לשנתיים סמוכות' (בגליון רכ"ח)

כתבים

רז	הרב אברהם אביש שור סטאלין קארלין, מודיעין עילית	עליית הצדיקים והחסידים לא"י בשנת תקל"ז וייסוד 'כולל רייסין' ע"י מרן הקדוש רבי שלמה מקארלין זיע"א בשנת תקל"ח (ב)
----	--	---

ריט

הערות

הערה בענין מדרש שיר השירים מן הגניזה שהוזכר בגליון רל"א - הרב יהודה זייבלד, מכון בית אהרן וישראל / על המאמר בקנין המועיל בקניית מכונית ובדין קניית מטלטלין (בגליון ר"ל) - הרב יהודה רוט, מכון הרי פישל, ירושת"ו / תגובת הכותב - הרב נפתלי חיים שוחט שליט"א, כולל 'קנין המשפט' קארלין סטאלין, מודיעין עילית / על המאמר בדין ראייה בזוכית מגדלת - הרב שלמה זלמן שמעיה, קרלין סטולין, ירושת"ו, ר"כ 'תפארת אהרן', ור"כ ללימוד הוראה, קארלין סטולין, מודיעין עילית, מח"ס 'עיונים בהלכה', 'ברכת מועדיך', 'תפארת השבת' / בענין הנ"ל - מ. פרויליך, בני ברק / על המאמר בדין שכח 'טל ומטר' והשלימו לאחר 'שומע תפילה' ושוב שכח 'עלה ויבוא' ונזכר אחר שאמר בא"י (בגליון רל"א) - הרב אברהם מנחם מנדל ולר / על חידוש הקצות החושן בדין גונב מן הגנב - הרב חיים ב"ר יוסף סגל, כולל 'כתר נחום שלמה' סטאלין קארלין, ביתר עילית.

רבי קלונימוס קלמן מפיאסצנה זיע"א הי"ד

הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מפיאסצנה זיע"א, נולד לאביו הרה"ק רבי אלימלך מגראדזיסק זיע"א לעת זקנה בי"ד תמוז תרמ"ט ונקרא ע"ש זקנו בעל 'מאור ושמש' זיע"א.

אביו הרה"ק מגראדזיסק הסתלק לשמי רום בא' ניסן תרנ"ב בהיותו בן ג' שנים, וכן אחותו הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ זיע"א שהיה נכדו של הרה"ק מגראדזיסק ותלמידו המובהק, היה לו ולאחיו הרה"צ רבי ישעי' זצ"ל (שהיה צעיר ממנו בשנה ומחצה), כאב באהבתו אותם, ומפרק לפרק היה בא לגרודזיסק, ועין קדשו פקוחה עליהם לגדלם ולחנכם.

בשנת תרס"ב, בהגיעו לגיל הבר - מצוה אירס לו הרה"ק רי"מ מקוזניץ את בתו הרבנית רחל חיה מרים נ"ע, לאחר נשואיו בשנת תרס"ה עבר לקוזניץ והיה סמוך על שלחן חותנו הרה"ק זיע"א עד להסתלקותו בי"ג אלול תרס"ט.

חותנו הק' רבי ירחמיאל משה מקאזניץ קירבו והכניסו אל דרך החסידות של רבוה"ק מסטאלין קארלין כפי שקיבלה בצעירותו כשגדל בחצר הקודש בצל זקנו חורגו מרן אדמו"ר הזקן בעל 'בית אהרן' ובצל בנו הק' אדמו"ר הצעיר זיע"א, אביו חורגו. כדרכו של חותנו רי"מ מקאזניץ התנהג גם הרה"ק מפיאסצנה בחלק גדול ממנהגיו ובדרכי עבודת ד' במסילה של רבוה"ק, ואכן בספריו שילב הרבה אמרות קודש ויסודות מתורת רבוה"ק מסטאלין קארלין.

בראש השנה תר"ע החל בהוראת דודו מרן אדמו"ר אור ישראל מסטאלין זיע"א להנהיג את עדת החסידים בפיאסצנה (מפי תלמידו הרה"ח ר' נתנאל רדזינר ז"ל), ובשנת תרע"ג הוכתר גם כרב העיר, בשנת תרפ"ג הקים את ישיבת "דעת משה" ע"ש חותנו הרה"ק שאליו היה קשור בכל נימי נפשו.

ידידות אמיצה וקרובה היתה לו עם מרן אדמו"ר אור ישראל מסטאלין זיע"א שמנו"כ בפרנקפורט (מרן זיע"א היה גם דודו בהיותו אחיו מאם של חותנו רבי ירחמיאל משה, וגם אחיינו בן אחותו מאב, הרבנית מרת שרה דבורה נ"ע). ידוע כי מרן אור ישראל זיע"א היה מתבטא אליו בחביבות בלשון הביטוי באידיש: "פעטער מ'קען דיר". גם בלידת בנו יחידו הק' ר' אלימלך בן ציון הי"ד כיבד את מרן אור ישראל זיע"א בסנדקאות, ומרן זיע"א הגיע לפולין במיוחד לכבוד השמחה.

כוחות אדירים השקיע בחינוך לגיון עצום של בני תשחורת לחסידות צרופה, ונודע בספריו הק' 'חובת התלמידים', 'הכשרת האברכים', 'צו וזירוז', 'מבוא השערים' (והוא מבוא לספרו הגדול 'חובת האברכים' שלדאבון לב לא נמצא אחר המלחמה) ו'בני מחשבה טובה', שהפכו לנכסי צאן ברזל בבתי היוצר לתורה וחסידות. מדברי תורתו ששרדו אחר המלחמה נדפסו 'דרך המלך' על סדר הפרשיות, ו'אש קודש' ובו דרשותיו שדרש בגיטו וורשה בשנות הזעם. עלה על קידוש השם ביום ד' חשוון תש"ד, הי"ד, זיע"א.

להלן אנו מדפיסים ממנו דרשה בלתי ידועה, על הייסורים והצרות בארץ ישראל. דרשה זו, נמצאה ונחשפה לאחרונה בין תכריך כתבי יד שונים שהוחזקו ברשותו של הרה"צ רבי אלימלך שפירא מפיאסצנה-גרודזיסק תל-אביב זצ"ל בנו של הרה"צ רבי ישעיהו שפירא זצ"ל, אחיו הצעיר של הרה"ק מפיאסצנה זיע"א הי"ד. דברים אלו לא ראו אור הדפוס מעולם, ונמסרו לידינו על ידי נכדו הגה"ח ר' יהודה שפירא שליט"א בנו של האדמו"ר מפיאסצנה-בית שמש שליט"א וחדב"נ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

דרשה זו איננה בכתב ידו של הרה"ק זיע"א, אלא של מעתיק אנונימי, והיא איננה מתוארכת. עם זאת היא דומה לכתבי יד של העתקי דרשות אחרות שהודפסו. גם

התכנים התנסחות ומטבעות הלשון הכלולים בה מעידים כמאה עדים כי הם מדרשות הרה"ק זיע"א. דרשה זו נאמרה על ידי הרה"ק זיע"א בשנים הקודמות למלחמה והועתקה אז, כאשר נראה שנשלחה על ידי הרה"ק זיע"א לארץ ישראל. מקבץ מהעתקת דרשותיו בימים שבין המלחמות (תרפ"ה-תרצ"ז) כונסו לספר 'דרך המלך' ולמחזור דרשות אלו שייכת הדרשה הנדפסת פה כעת. היא היתה מצויה בין גנזיו של האדמו"ר ר' אלימלך, כי על כן היה העורך והמוציא לאור של כתבי דודו הרה"ק זיע"א.

דרשותיו של הרה"ק זיע"א משנות הזעם בתקופת השואה אשר כונסו תחת השם 'אש קודש', ידועות בכך כי עוסק רבות בענין הצרות והסבל על עם ישראל. גם בספר דרך המלך ישנם מספר דרשות העוסקות בכך. כזו היא בעיקר דרשת וישלח תרנ"א¹. הדרשה שמודפסת כאן כעת נסובה כולה על עניין הצרות והייסורים ומצטרפת למסכת ייחודית זו בתורתו של הרה"ק זיע"א.

בדרשה זו מצוי רעיון שהרה"ק זיע"א שב וחזר עליו בדרשותיו אך כאן ניסוחו הוא המפורש ביותר. מרבית מצרות בני ישראל מקורם בכך שאומות העולם רוצים למעשה לרדוף את ד' יתברך ותורתו אך מכיוון שאינם מצליחים, הם מוציאים את כעסם ומכים את ישראל שהם עם ד' מגלי וממשיכי כבודו קדושתו ותורתו לארץ. בנוסף לכך עומד הרה"ק זיע"א בדבריו על כך כי ישנם צרות אשר יסודן מד' ומטרתם לקרב את האדם ויסודן "אחדות" ואותם יש לחבב; לעומת זאת בעקבות חטא אדם הראשון נוצר מצב כולל של "שניות" "פירוד" ובהתאם ישנם צרות אשר יסודם מן הסטרא אחרא. חידוד נוסף עולה בדרשה זו בה מקשר הרה"ק זיע"א בין דרך עבודתו המרכזית בעניין 'גילוי הנפש' לבין נושא הצרות והייסורים ככלי לכך. והוא מוסיף על כך כי בעקבות גילוי הנפש על ידי האחדות שבייסורים אף נמתקים הדינים בשורשן.

עניין נוסף שזוכה בדרשה זו להדגשה הוא התייחסות הרה"ק זיע"א לארץ ישראל². הרה"ק זיע"א מבאר כי ארץ ישראל היא מקום שבו כאשר עם ישראל מצוי בה, הנהגת ה' היא שיהיה בה סבל וייסורים של אהבה. ייתכן ודבריו נאמרו על רקע ובהשפעת התרחשות ממשית בארץ ישראל (מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט) שעל פי עדות גב' רובין בת למשפחת טורק מחסידי פיסצנה, בעקבות פרעות אלו יחד עם קשיים כלכליים, חלק מן חסידיו שעלו ארצה בעצתו לכפר עטא שבו לפולין³, וזו כנראה גם הסיבה שדרשה זו נשלחה ארצה לחסידיו בכדי לעודדם.

בדרשה זו מתעד הרה"ק שאלה שהוא נשאל אודות סוגיה במסכת שבת ואת תשובתו שהשיב. יש אומרים שאף כתב חיבור שלם על מסכת שבת. חידוש זה

1 נושא הייסורים והסבל עולה בנוסף בקטעים מסויימים בדרשות נוספות כגון: וישב תרפ"ו; וישב תרנ"א, מקץ, ויגש תרנ"א, שקלים תרנ"א; ראש השנה (ב); ראש השנה ליל ב' תרנ"א; חיי שרה תרצ"א; דרוש על האסיפה הגדולה (תרצ"א); שבת חזון תרצ"ו; דרשת פרה תרצ"א; מכתב הרה"ק זיע"א ליום ג' דסליחות תרצ"ב.

2 הרה"ק מפיאסצנה נודע בחיבתו הגדולה לשוב ארץ ישראל ולכל מה שקשור לארץ חמדה, חיבה זו קיבלה מחותנו הרה"ק רבי ירמיהאל משה מקאזניץ שאימצה בחצרות הקודש בסטאלין ובקארלין, ראה בספר 'פרי ישע אהרן' עמ' רנט ואילך, ובספר 'מגדולי התורה והחסידות' בית קוזניץ עמ' קסט ואילך. התייחסויות נוספות אך נקודתיות של הרה"ק זיע"א לארץ ישראל ראה דרך המלך ויחי (תרצ"ז), עמ' קכא; החודש, עמ' קפג; שלח, עמ' רכג-רכד; פנחס, עמ' רלו; מכתב האדמו"ר (תרצ"ז), עמ' תרע"ג; חובת התלמידים קונטרס ג' מאמרים, עמ' קסה; הכשרת האברכים, עמ' קמד. אש קודש, לפורים תש"ב, עמ' רנ; מתולדות האדמו"ר הקדוש (חובת התלמידים), עמ' רלז; זיכרון קודש לבעל האש קודש, מכתב האדמו"ר מפיסצנה לאחיו הרה"צ 'שעי' שפירא (תרפ"ג), עמ' 15-18.

3 ראיין שושנה רובין עם ש(מ)ש"ה מהתאריך א' אייר תשע"ט.

מצטרף למספר חידושי ש"ס נוספים של הרה"ק זיע"א הידועים לנו. מהם נראה כי סגנונו היה בדומה לחידושי אגדות של מהרש"א⁴.

המבוא, פענח כתב היד ועריכתו נעשו ע"י הרב שלום (מתן) שלום, ותשח"ח לו.

דרוש לפרשת שלח

'וידבר ד' וכו' שלח לך¹ להבין כל ענין המרגלים במה טעו ולמה הביאו פירותי² שהוא שבחה של א"י,³ ודברי רש"י ז"ל נודעים⁴. ואיך טעו לומר 'ארץ אכלת'⁵ אם בעצמם אמרו 'עו העם'⁶.

'בכל צרתם לו צר'⁷ - כל צער דאגה וע"נ של איש ישראל ח"ו, נוגע אליו ית' כביכול, כי 'ברא כרעא דאביהו'⁸ וכשהאבר ח"ו מוכה גם הראש מרגיש בצער⁹. וחויז מזה רוב דאגת ישראל הן על שהם ישראל עם ד' נושאי תורתו. אין הם מוכים מפני שהם בני אדם, או מפני שפגעו בבני אדם וזולתם, רק מפני שהם ישראלים עם ד' לכד, מכריזו ומגלי את כבוד ד' ואת תורתו. כי באמת הם 'נוסדו יחד על ד',¹⁰ ואומרים 'ננתקה את מסורותימו',¹¹ ומה שאינם יכולים לרדוף אותו ית' כביכול ואת תורתו, הם מבצעים את כעסם על ישראל על שהם

4 מחברת חידושי מסכת ברכות שנכתבה על ידי הרה"ק זיע"א הוזכרה במכתבו לתלמידו אלימלך בן פורת משנת תרפ"ז (1926), בתוך גולדהבר ולייכטאג, ספר גנוזי יהודה, עמ' 278-279. וראה אזכורה עוד דרך המלך, פרשת ויחי תר"צ, עמ' פב. ראה ככל הנראה שלושה חידושים מהעתק מחברת זו, ר' נחמן גשייד, "האדמו"ר, הגאון, המנהיג, המחנך", שערים, יז טבת תשל"ז, עמ' ה. וראה לייב ביין, האדמו"ר מפיסצנה - נשיא 'שומרי שבת' בוורשה' בתוך נרות שבת שנה שלישית, ב קונטרס מט עש"ק משפטים תש"ה, עורך מרדכי הכהן, עמ' קפב. כותב: "חיבר הרבה ספרים. ביניהם: על מסכת שבת (פלפול)"; וראה עוד ד"ר יצחק אלפסי, אנציקלופדיה לחסידות ג, עמ' תרמ: "גאון בהלכה שהשאיר אחריו כתבים רבים ובתוכם פירוש גדול על מסכת שבת". וראה בסוגיות הקשורות לנרות החנוכה בדין 'כבתה אין זקוק לה' ובפולוגתא האם מותר להשתמש לאורה ישנם בידינו מספר ביאורים של הרה"ק בסופי דרשות שנאמרו בחנוכה והודפסו בדרך המלך (שבת חנוכה וישב עמ' תמו-תמוז; שבת חנוכה מקץ, עמ' תעד-תעה). ובדרך דרוש: (שבת חנוכה מקץ, עמ' תסו-תסז), חידוש נוסף בעניין האם תמה זכות אבות או לא (שבת נה ע"א) בעניין מחלוקת רש"י ותוספות נמצא שם (שביעי של פסח עמ' תקכא-תקכב). כמו גם החידוש שהוזכר למעלה, בנוגע לעניין מי שאינו טהור שאין לו מים לטבול, קורא קריאת שמע ולדעת ר' יהודה אף מברך את הברכות שלפני ואחרי ק"ש, אך לעניין לימוד בשכלו רשאי ללמוד רק הלכות דרך ארץ ולא לימוד תורה (פרשת ויחי תר"צ, עמ' פב). מכתב תורה למדני מגיל ארבע עשרה פורסם על ידינו בקובץ בית אהרן וישראל גליון יא שנה ב' ה', גנוזות, עמ' יז-יט.

1 במדבר יג, א-ב.

2 במדבר יג, כז.

3 ראה ירמיהו ב, ז; ספרי דברים עקב, פיסקא מג (יז) ונוסח ברכת מעין שלוש.

4 רש"י במדבר יג, כג: "וישאהו במוט בשנים - ממשמע שנאמר וישאהו במוט איני יודע שהוא בשנים, מה תלמוד לומר בשנים, בשני מוטות. הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה".

5 במדבר יג, לב.

6 במדבר יג, כת.

7 ישעיהו סג, ט.

8 ע"פ תלמוד בבלי עירובין ע ע"ב.

9 ראה משנה סנהדרין ו, ה: 'אמר ר' מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת כביכול קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך קל וחומר על דמם של צדיקים'.

10 ע"פ תהילים ב, ב.

11 תהילים ב, ג.

ממשיכים את קדושתו ותורתו לארץ¹². וכמו שפרעה אמר את זאת בפירושו. שומרי ישראל אמרו: 'הנה עבדיך מוכים וחמאת עמך'¹³ - כיון שהם עבדיך, ואתה מכה אותם, א"כ אתה חוטא נגד עמך, והשיב פרעה: 'נרפים אתם נרפים ע"כ אתם אומרים וכו' [נלכה נזכחה לד']¹⁴ - תיבת 'ע"כ' הוא נתינת מעם למעלה על שאלתם למה מכה אותם כי הם עמו וחוטא נגד עמו, וענה: אתם מוכים, 'ע"כ אתם אומרים נלכה נזכחה לד'¹⁵ - על שאתם רוצים לעבוד את ד' אתם מוכים. וא"כ אינו חוטא נגד עמו, נגד המצריים. רק כנ"ל 'יתיצבו וכו' על ד'¹⁶. וכזה המה כל דאגת ישראל, בים - ירד המלאך לקבל ע"ע את כל אבני הבלסטרות שירו המצריים על ישראל¹⁷, ועתה - אנו מקבלים עלינו את כל האבני בלסטרות שאומרים לירות למעלה. ו'בכל צרתם' העיקר 'לו צר', לו ולמענו ית' אנו סובלים, וזה כל תקותו ואומץ לבב ישראל בידועו שסובל למענו ית'.

והנה כל ענין דאגה וצרה ר"ל נתחדשו אחר חטאו של אדה"ר, כי מהי צרה, התנגדות, היפך האדם במצבו - בכריאותו וכו' ח"ו. ומתחילה כשלא הי' בכלל השני הפכים עד שכל ענין מיתה לא הייתה¹⁸. כי לא הי' שייך הב' הפכים: יהי' ושלא יהי'. רק אחדות בלא פירוד ובלא הפכיות הייתה, אז לא הייתה שייכה צרה ודאגה, כי לא הי' שייך שניים זה וזה, מציאות והיפך מציאות, הווי' וההעדר כנגדה. כל זאת לא הייתה שייכת. ובחטאו שעשה היפך מרצון ד', עשה הפכיות בעולם: טוב, ולא טוב לבד, רק הפכיות נגדה - טוב ורע. והן המה הרגשות היסורים. כי הנשמה עודה אחדות פשוטה וטהורה, וכיון שבאים יסורים ח"ו על האדם, שהם פירוד והפכיות אז הפירוד והפכניות חודר עד אל הנשמה ואחדותה נפגעת ונתפגלת והיא מצטערת. ובאמת גם מחטא הי' צריך האדם להרגיש ביסורים אלו, כמו מן יסורי הגוף, כי עיקר הפירוד בחטא הוא. והרי זה כמו מי שתוחב סכין בלב בעל חי ח"ו שמצטער על שמפריד בו ובחיותו. רק כיון שהאדם בשעת חטאו משוקע עם גופו בהפירוד, אז לא ירגיש בצער הנשמה שמצטערת על הפירוד. והוא בחי' 'ויקח קרח'¹⁹ ומתרגמינן: 'ואתפליג'²⁰ וכפרש"י 'לקח עצמו לצד אחד'²¹. וזה כל יסוד החטא, כי ביסורי הגוף, הגוף עוד נתאחד עם הנפש ברוח, והרוח בנשמה, וכולם ביחידה, וכולם אחדות טהורה. וגם הגוף מרגיש בצער הנשמה שמצטערת על פגם אחדותה, וכיון שכל חיות העולם יש בה מנציצת קדושה ואחדותה, לכן כל בעל חי מרגיש בצער,

12 ראה דרך המלך פרה (תרח"ץ), עמ' קע-קעא; ראש השנה ליל ב (ת"צ), עמ' שכד; אש קודש, משפטים (שקלים) תש"ב, עמ' רלו-רלט; מטות תש"ב, עמ' רעג-רעד.

13 שמות ה, טז.

14 שמות ה, יז.

15 שמות ה, יז.

16 תהילים ב, ב.

17 ראה רש"י שמות יט, ד ד"ה על כנפי נשרים, וראה מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ד, ד"ה ויבא בין: "שהיו מצרים [...] רואים את ישראל שהיו נתונין באורה אוכלים ושותים ושמים והיו מזרקים בהם בחצים ובאבני בליסטרא והיה המלאך והענן מקבלן", וכעין זה בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות יד, כ.

18 ראה דרך המלך, תולדות (תרח"ץ), עמ' נב.

19 במדבר טז, א.

20 תרגום אונקלוס, במדבר טז, א.

21 רש"י, במדבר טז, א: 'ויקח קרח - לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה, וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת, וכן (איוב טו, יב) מה יקח לבך, לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם."

ובהפירוד ובפגם שנעשה או למעלה בהאחדות צערו בעת שמצערים אותו ומפרידים בו. משא"כ הגוף כשחוטא נתפלג מן הנשמה ונתרחק מן האחדות הוא הפירוד, וה'מפריד אלוף'²² ח"ו. ומי ירגיש בצערה של הנשמה ומי ינוד על האחדות שנפרדה. 'רשעים מלאים חרטה',²³ כי 'אפילו ריקנים שבך מלאים מצות',²⁴ לכן הרשעים שמלאים עוד, היינו שמלאים מצות ועוד לא נתרחקו מנשמתם ומסוד האחדות שנמשכת מד' אחד יחיד ומיוחד, יש להם חרטה והוא יסורי הנפש על החטא. ואף אם בעת החטא 'אתפליגו', והיצה"ר רחקם מנשמתם ומן האחדות אז מ"מ אחר החטא מרגישים ומצמעים כ"א לפי מצבו וזאת היא החרטה. והכל ב'רשעים מלאים', רשעים מלאים, מלאים חרטה. משא"כ הרשעים שכבר אינם מלאים, גם חרטה אין להם ואדרבה 'התברך בלבבו לאמר כו'²⁵.

היוצא לנו מזה, שהרגשת היסורים יסודה מאחדות הנפש, כי כל נמצא יש לו ניצוץ אלקות שהוא מיסוד האחדות. לכן כשד' מייסר את הישראלי כדי שיטיב את דרכו, ויתכלל שוב באור הקדושה, ובאחדותו ית', אז כיון שביסוד היסורים ובפנימיותו נטמן האחדות, לכן הישראלי מחבב את היסורין. לא שאינו מרגיש ומצמער בהם, מרגישם מפני שחיצוניותם והשמוש שלהם עם הפירוד הוא. רק מ"מ מרגיש אליהם חיבה ומחבבם מפני שביסודם אחדות והאחדות פשוטה צפון בהם, וזה רק ביסורים שהן מד' לייסר את האדם, ולשוב לטהרו ולאחדו ביסוד האחד. משא"כ יסורים שהן רק מסמ"א שגברה ח"ו ויסודה סמ"א, אין הישראלי מרגיש שוב חיבה להם. ואפשר שזה פשט הגמרא: 'רחב"א חלוש על לגבי ר' יוחנן - ושאלוהו חביבין עליך יסורים. א"ל: לא הן ולא שכרן'²⁶, הלא אסור להיות בועט ביסורין?²⁷ אבל ר' יוחנן ה' בטוח ברחב"א, שבאם היסורים מ'יסורים של אהבה' אשר יסרו ד' בהן, הן אז ירגיש חיבה להם. וכיון שאמר 'לא הן ולא שכרן' ויסודן לא טוב, 'יהיב לי' [ה] ידא ואוקמא'²⁸.

והאיש ישראלי בכל דאגותיו וצרותיו צריך לדעת בעצמו שההרגשה והצער שמרגיש בהם הן, היינו ההרגשות, המה רחשי נפשו וקולה אשר היא משמיעה על הפירוד שפוגע בה. כלומר, אחדות הנפש מתגלה עתה וצועקת מרה על הקרע והפגם שנפגמה עתה. האדם דומה לו שהוא מצמער על הפרנסה ושאר צרכיו הגשמיים שחסרים לו ח"ו. אבל עיקר הצער הוא צער הנפש. הן אמת ג"כ על אלו שחסרים לו מצמער, אבל רק על הפירוד שבהם, הפירוד וההפכיות נתגלה בלבוש של חוסר, חוסר פרנסה, הפכיות מכל עצמותו ח"ו, והיא מצמערת על הפירוד והשניות הזאת. ואל ד' צועקת היא עתה על טהרתו ואחדותה שנפגעת ונפגמת. 'ויאנחו בני' מן העבודה' - אף שצעקו מן העבודה, מ"מ 'ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה',²⁹ שועה לד' היתה. לכן בשעת הכושר הזה, שהנפש מתגלה, ובאחדותה היא

22 משלי טז, כח.

23 ראה רב ניסים מקירואן, יפה מהישועה (מהדורת הירשברג), עמ' יא 'הרשעים לא יפסקו מלהחרט'. ר' יצחק עראמה 'עקידה' (שער טז) בשם 'החוקר' (אריסטו) בספר המידות ט, ה; ר' אליהו הכהן מאיזמיר, 'שבת מוסר', פרק כה בשם רז"ל; האדמו"ר הזקן, תניא, יא בשם חז"ל.

24 תלמוד בבלי, ברכות נז ע"ב.

25 דברים כט, יח.

26 תלמוד בבלי ברכות ה ע"ב.

27 ע"פ תלמוד ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה.

28 תלמוד בבלי ברכות ה ע"ב.

29 שמות ב, כג.

מתחזקת להגין עלי, ולצעק לד' על מהרתה הפשוטה שנפגמה, צריך הישראלי לאחוז בנפשו שהתנערה עתה מעפשה ונתגלה מתוך בגדי' הסחובים שכיסו אותה, ומן הרגשת היסורים שהם מרגישים בלבושים של 'הב הב',³⁰ חוסר צרכים גופניים יפצל ויפשט את נפשו, ובנפשו בעצמה יאחו ויתדבק. ומן התמרמרות ההדיוטית יכול הישראלי להגיע אל השתפכות הנפש והתאחדותה באחד. 'תפלה לעני כי יעטוף'³¹ - שבצועק מעני, ומ"מ נעשה מזה 'ולפני ד' וכו',³² שיה לפני ד'³³. אבל הכל כנ"ל אם היסורים הם מד' בח' 'חביבין עליך יסורים', מן יסוד האחדות, ואחדות הנפש לא נפגם כ"כ, אז היא מגלה בזה אחדותה. משא"כ אם יסוד סמ"א להם, קשה שהפירוד הזה עוד יעורר אחדות הנפש בזה, ואפשר זה רמז הגמרא [שבת יג ע"ב] 'מי כתב מגילת תענית חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבכים את הצרות, אמר רשב"ג אף אנו מחבכים את הצרות, אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין. ד"א אין שומה נפגע. ד"א אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל'. ונשאלתי בשלמא בין תירוץ הא' להשאר יש חילוק, כי להא' אנו מרגישים רק שאין מספיקין, משא"כ מן הב' ומן הג' שבין כך ובין כך הכונה שאין אנו מרגישים, א"כ מה נפק"מ או משום שאין שומה נפגע, או משום שאין בשר המת וכו'. ובדרך הפשוט השבתי שרש"י ז"ל פירש על 'בשר המת שבחי', שעלה 'מחמת מכה',³⁴ וזה אומרת הגמרא בתירוץ הג', לא שאנו שומים כ"כ, רק מה שאין אנו מרגישים הוא כמו בבשר שעלה מחמת מכה, שאין מרגיש. מפני שב"כ אנו מוכיני ר"ל לכן אין מרגישים כ"כ בהצרות. ולפי הנ"ל אפשר עוד כי רש"י ז"ל פירש 'מחבבין את הצרות - שנגאלין מהם',³⁵ ולהנ"ל פשוט גם כן - גם הצרות חיבבו. כי כל הצרות היו רק שד' הוכיחם כאב את הבן כדי לקרובם אליו, והרגישו באחדותם של הצרות כנ"ל 'חביבין עליך יסורים', ואיזה צרות מחבבין אותן, שד' שולח כנ"ל, משא"כ אותם שהם רק מהתגברות הסמ"א 'לא הן וכו', וזאת משיבה הגמרא 'אין שומה נפגע' - כיון שרואים שהשומה שנכנס בו רוח שטות וסר מדרכי ד' ח"ו טוב לו ואינו נפגע, ורק מי שכרוך אחרי דרכי ד' ותורתו הם נפגעים, וא"כ היסורים רק מהסמ"א ר"ל שגברו ופוגעת בעבדי ד', ואיך נחבב אותן. ד"א אין בשר המת שבחי מרגיש' - אפשר צרות אלו, ג"כ מסטרא דלבושא הן אבל לא שאין הנפש מרגשתן ומחבבת את אחדותו, רק אין 'בשר המת שבחי וכו', בשר המת שבחי הגוף שדרך בו אנו מרגישים את הצרות, הוא אינו מרגיש את טובתן ואחדותן, אבל הנפש גם עתה מרגשת.

לכן כהנ"ל בשעת הכושר הזה צריך הישראלי לאחוז בנפשו הנגלית בהרגשותי' בשעת יסורי,³⁶ ולא יתן לה שוב להתעלם ולהתכסות במחצלת של קנים,³⁷ האחדות יתגבר,

30 ע"פ תיקוני זוהר (תיקונא שתיאאה) כב ע"א.

31 תהילים קב, א.

32 שם.

33 ראה בני מחשבה טובה, עמ' 23; דרך המלך, ראש השנה ליל ב' (תר"צ), עמ' שכ; שבת תשובה (תר"צ); אש קודש, לפורים תש"ב, עמ' רמט.

34 רש"י על תלמוד בבלי שבת יג ע"ב ד"ה בשר מת שבחי: "הגדל באדם החי מחמת מכה או מחמת כויה - אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו".

35 רש"י על תלמוד בבלי שבת יג ע"ב ד"ה מחבבין את הצרות: "שנגאלין מהן, והנס חביב עליהן להזכירו לשבח של הקדוש - ברוך - הוא, וכותבין ימי הנס לעשותן יום טוב, כגון אלין יומין דלא להתענאה בהון כו".

36 ראה בני מחשבה טובה, עמ' 21; עמ' 23; עמ' 27; עמ' 41; הכשרת האברכים, עמ' כט; עמ' קח; קיא-קטז; אש קודש, בשלח ת"ש, עמ' לז; תצא ת"ש, עמ' קה.

37 ע"פ תלמוד בבלי ברכות יח, ע"ב. ראה דימוי זה בקונטרס בני מחשבה טובה, עמ' 54, דרך המלך, וישלח

והפירוד עם השניים יחלפו ממנו. ואדרבה התגלות זו של היסורים, מביאה לידי שמחה כי הנפש עם אחדותה מתגלה, והפירוד ההפך וההעדר עם ההסתר נעדרים, וגם הדינים נמתקים. וזה הרמז 'דינים נמתקים בשורשן' - היינו כשבאים ומגלים את שורשן שבדינים היא האחדות שנממן בהם.³⁸

והנה א"י הוא מקום ש'עיני ד' אלקיך בה',³⁹ ותמיד היא תחת השגחת ד', וממילא שם הוא ארץ טובה ומקום הטוב. ואפילו ח"ו היסורים הם מבח' 'יסורים חביבין', מן היסורים שד' מייסר, כדי להיטיב, ואחדותן מתגלה, ובסופן שמחה והמתקה. אבל למי מייסר ד' באהבתו כדי שיטיבו, לישראל, וכל עוד שלא הי' ישראל, לא הי' שייך יסורים של אהבה.⁴⁰ וכיון שמקום הטוב הוא, לכן גם לגוים שדרו שם הי' טוב. אדרבה, לו היו שם ישראל, כי אז היה יכול להיות עליהם יסורים טובים ח"ו, כדי להיטיבם, אבל להגוים יסורים להטיבן לא שייך אצלם, רק יסורים מהתגברות הסט"א, וזה לא שייך במקום קדושה, לכן הי' להם רק טוב בלא יסורין כלל. וע"ז יראו ישראל וישלחו לראות 'הטובה הוא אם רעה',⁴¹ אם אפשר שגם רע ויסורים, כי בלא יסורים של אהבה כלל, יחסר להם התגלות הנפש בח' 'שמנת וכו' כשית',⁴² כלך כסות ואין הנפש מתגלה כלל, 'הבמחנים אם במבצרים'⁴³ - 'הבפחזין אם בכרכין',⁴⁴ אם פתוחים הם, ופתוחה נפשם או ע"י רק הטובה שסובכם תמיד נפשם מכוסה.⁴⁵ וכששבו היתה זאת טענתם: 'זוה פרי'⁴⁶ - רק טובה יש שם, ולהיפך הדבר 'עז העם היושב בה'⁴⁷ - פשוטי עם עזים, ו'אוכלת יושבי', איוב הצדיק דוקא מת⁴⁸. א"כ אדרבה, מרוב טובה א"א להתגלות הנפש, וגם מעט הרע שנמצא בה דוקא על הצדיקים הוא, ו'אין שומה נפגע' רק הצדיק. ויהושע וכלב אמרו: 'עלה נעלה'⁴⁹ וזהו הכל כשהעכו"ם בה, אבל 'עלה נעלה' וכשנהי' אנו בא"י וירשנו אותה כי אז כל הנהגה תהי' אחרת כנ"ל כי אין ראי' מההנהגה בא"י קודם שאנו בה לאחר ש'עלה נעלה', ואז בטח 'ירשנו' אותה כי ההנהגה תהי' לצרכינו ולטובתינו. וקל.

- (תרפ"ט), עמ' ע; יתרו (תר"ץ), עמ' קנג; החודש (תרפ"ה), עמ' קעז; ראש השנה (ג), עמ' רפא-רפב; ראש השנה ליל א (תרפ"ה), עמ' רצ; ראש השנה ליל ב (תרצ"א), עמ' שמא.
- 38 ראה אש קודש, ראה תש"א, עמ' קעז.
- 39 ע"פ דברים יא, יב.
- 40 ראה תלמוד בבלי ברכות ה ע"א: "שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתנן אלא על - ידי יסוריך. אלו הן: תורה וארץ ישראל והעולם הבא".
- 41 במדבר יג, יט.
- 42 דברים לב, טו.
- 43 במדבר יג, יט.
- 44 תרגום אונקלוס, במדבר יג, יט.
- 45 ראה בני מחשבה טובה, עמ' 21; עמ' 23.
- 46 במדבר יג, כז.
- 47 במדבר יג, כח.
- 48 ראה תלמוד בבלי סוטה לה ע"א: "איוב נח נפשיה, ואטרידו כולי עלמא בהספידא, הם חשבו לרעה - ארץ אוכלת יושביה היא".
- 49 במדבר יג, ל. שם אלו דברי כלב בלבד.